

এলে বেলে MBA পাছ

দেবজিৎ তুগ্ৰা

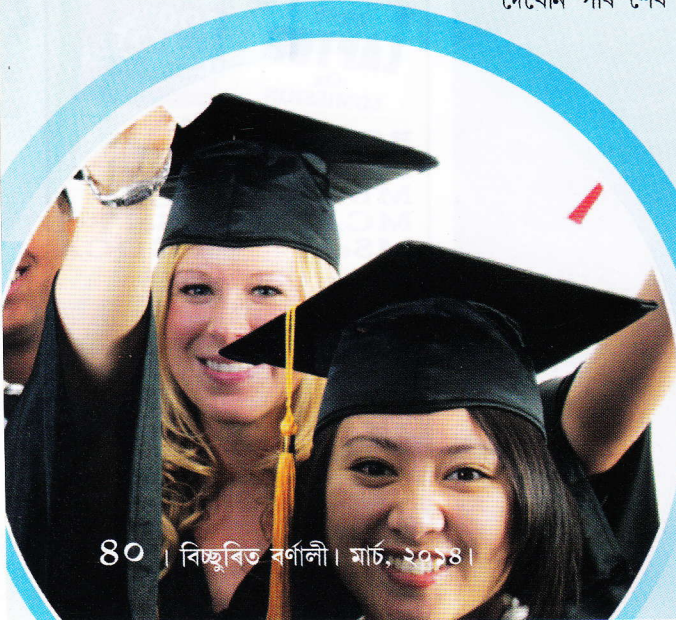

তৃতীয় অধ্যায়

আমি তেতিয়া এল পি স্কুলৰ ছাত্ৰ। গৰমৰ বন্ধ হ'লেই আমাৰ ঘৰত প্ৰতি বছৰে আৰম্ভ হয় আইতাৰ ৰামায়ণ আৰু মহাভাৰত পঢ়া। আইতাহঁতে বঙালী মাধ্যমত পঢ়া আছিল বাবে আইতাৰ লগত আছিল বঙালী ৰামায়ণ আৰু মহাভাৰত। গৰমৰ বন্ধ হ'লেই আইতাই নিজৰ বৰপেৰাত কাপোৰেৰে বান্ধি খোৱা ৰামায়ণ, মহাভাৰত উলিয়াই লৈছিল আৰু বঙালী ৰামায়ণ, মহাভাৰত পঢ়ি আমাক অসমীয়াত বুজাই দিছিল। প্ৰথমে কেই বছৰমান আমাৰ ৰামায়ণ আৰু মহাভাৰত শুনাব খুব আগ্ৰহ আছিল আৰু আমি আইতাৰ লগত কঠ পাৰি ৰামায়ণ আৰু মহাভাৰত শুনিবৰ বাবে আগ্ৰহেৰে বহিছিলো। কিন্তু কেইবাবছৰো একেখিনি কথা শুনি লাহে লাহে আমাৰ আমনি লগা আৰম্ভ কৰিলে আৰু মহাভাৰত পঢ়াৰ সময়ত আইতাই মাতিলেই আমি পলাবলৈ আৰম্ভ কৰিলো। আমি তেতিয়া বোধহয় তৃতীয় নতুবা চতুৰ্থ শ্ৰেণীত। আইতাই মহাভাৰত আৰম্ভ কৰিবলৈ লৈ

মোক শুনিবৰ বাবে ওচৰত বহিবলৈ মাতিলে। মই অনিচ্ছা সত্ত্বেও আইতাৰ কাষত বহিলো আৰু আইতাক সুধিলো— 'আইতা, তুমি বাৰে বাৰে একেবোৰ কথাকে কিয় পঢ়ি থাক? তাতকৈ আমাক নতুন কিবা সাধু পঢ়ি শুনোৱা।' আইতাই মোলৈ আৰু মোৰ লগতে মহাভাৰত শুনিবলৈ ওচৰৰ ল'ৰা-ছোৱালী দুজনলৈ চাই ক'লে— 'ঠিক আছে, মই কিয় বাৰে বাৰে ৰামায়ণ আৰু মহাভাৰত পঢ়ো বুজাই দিম'। আইতাই আমাৰ ঘৰত থকা কাম কৰা ল'ৰা মোহনক চিঞৰি মাতিলে আৰু ক'লে— 'মোহন, এই ভঁৰালৰ গাধৰীত যে ব্যৱহাৰ নোহোৱাকৈ থকা খালৈটো আছে লৈ আহ'। মোহনে ভঁৰালৰ গাধৰীৰ পৰা এটা ধূলি-মাকতিৰে লেতেৰা খালৈ আনি আইতাক দিলেহি। আইতাই খালৈটো লৈ মোলৈ চাই ক'লে— 'এই খালৈটো লৈ এতিয়া পুখুৰীৰ পাটত উঠি এক খালৈ পানী লৈ আহ'। মই আচৰিত হৈ আইতালৈ চালো আৰু ক'লো— 'খালৈত আকৌ ইমান দূৰৰ পৰা কেনেকৈ পানী আনিম? পুখুৰীৰ পৰা আহি পাওঁতে পানী দেখোন পৰি শেষ হৈ যাব।' আইতাই

মোলৈ চাই হাঁহিলে আৰু ক'লে— 'কিয় সতী ৰাধিকাৰ কাহিনী যে কৈছিলো, পলত পানী আনিছিল, পাহৰিলা নেকি? চোঁটা কৰি চোৱা'। মহাভাৰত শুনিবলৈ অহা মোৰ বন্ধুৱে মোলৈ চাই হাঁহিলে। মই ভাবিলো চোঁটা কৰি চোৱাত আপত্তি কি? কিজানিবা ময়ো সতী ৰাধিকাৰ দৰে কাম কৰিব পাৰোৰেইবা। খালৈটো লৈ মই পুখুৰীৰ পাৰৰ কাপোৰ খোৱা পাটখনলৈ দৌৰ মাৰিলো। খালৈটোত এক খালৈ পানী ভৰাই পুনৰ আইতাৰ ওচৰলৈ দৌৰ মাৰিলো। কিন্তু আইতাৰ ওচৰ পোৱাৰ আগতেই গোটেইখিনি পানী ৰাস্তাতে পৰি আহিল। আইতাই খালৈটোলৈ চাই ক'লে— 'ক'তা, পানী দেখোন নায়েই। আকৌ চোঁটা কৰা'। মই পুনৰ খালৈটো

মেনেজমেন্ট শিক্ষাৰ এক প্ৰধান **নীতি হ'ল**
আৰ্হিৰ দ্বাৰা আনক উদ্বুদ্ধ কৰা, উপদেশৰ
দ্বাৰা নহয়। কিন্তু কিতাপত পঢ়ি এই কথা
শিকিব নোৱাৰি।

লৈ পুখুৰীলৈ দৌৰ মাৰিলো আৰু পানী
 ভৰাই আইতাৰ ওচৰলৈ উভতি দৌৰি
 আহিলো। কিন্তু পানী পুনৰ বাস্তাতে পৰি
 শেষ হ'ল। মোৰ বন্ধুৱে খুব স্মৃতি পালে
 আৰু মোক জোকাই হাঁহিবলৈ ধৰিলে।
 আইতাই মোক পুনৰ চেষ্টা কৰিবলৈ ক'লে।
 মই পুনৰ পুখুৰীলৈ দৌৰিলো আৰু খালৈত
 পানী ভৰাই আইতাৰ ওচৰলৈ ঘূৰি
 আহিলো। সাত-আঠবাৰ চেষ্টা কৰাৰ পাচত
 মই ভাগৰি পৰিলো আৰু খালৈটো লৈ
 আইতাৰ ওচৰত বহি পৰিলো। আইতাই
 খালৈটো লৈ মোক খালৈটোলৈ চাবলৈ
 ক'লে। মই খালৈটোলৈ চালো আৰু
 খালৈটো চাই আইতাক ক'লো— 'আইতা,
 পানী নাছিল। কিন্তু খালৈটো দেখোন চাফা
 হৈ নতুন খালৈৰ নিচিনা হ'ল।' আইতাই
 হাঁহিলে আৰু ক'লে— তাকেই বুজাবৰ
 বাবেই তোমাক খালৈটোৰে পানী আনিবলৈ
 দিছিলো। আমাৰ মনবোৰো খালৈটোৰ
 দৰে। ব্যৱহাৰ নকৰাকৈ থ'লে তাত ধূলি,
 বালি, এলাস্কু লাগি মনটো লেতেৰা কৰি
 পেলায়। বাৰে বাৰে পানী অনাত পানীয়ে
 যেনেকৈ খালৈটো পৰিষ্কাৰ কৰি পেলালে

ঠিক তেনেদৰে প্ৰতিবছৰে ৰামায়ণ আৰু মহাভাৰত পঢ়িলে আমাৰ মনবোৰ পৰিষ্কাৰ হৈ থাকে। ইংৰাজীত যে কয়— 'Idle brain devils workshop'। পাচত ডাঙৰ হ'লে বুজি পাবা। আইতাৰ কথাবোৰ তেতিয়া বুজিছিলো যদিও হৃদয়ংগম কৰিব পৰা নাছিলো। এতিয়া সেইবোৰ ভালদৰে উপলব্ধি কৰিছো। সৰুতে যে আইতাই ইমান এটা ভাল কথা ইমান সহজে বুজাই থৈ গ'ল তাক আৰু কোনোদিনেই নাপাহৰো।

আমি সৰু থাকোতে আমাৰ ঘৰত এক নিয়ম আছিল যে গধূলি হোৱাৰ লগে লগে আমি য'তে নাথাকো কিয় ঘৰলৈ ঘূৰি আহিব লাগিব আৰু হাত-ভৰি ধুই মাৰ লগত প্ৰাৰ্থনা কৰিব লাগিব। এয়া এক অঘোষিত নিয়মৰ দৰে আছিল আৰু সেয়ে আমি য'তেই নাথাকো কিয় গধূলি হোৱাৰ লগে লগে ঘৰলৈ দৌৰ মাৰিছিলো আৰু মাৰ লগত প্ৰাৰ্থনাত বহো। তাৰ পাচত পঢ়িবৰ বাবে পঢ়া টেবুলত বহিছিলো। এই অভ্যাসে আমাক নিয়মানুবৰ্তিতাৰ ভেটি গঢ়াত প্ৰভূত সহায় কৰাৰ লগতে প্ৰাৰ্থনাই আমাক পঢ়াত মনোনিৱেশ (concentrate) কৰাত সহায় কৰিছিল। পুৱা স্কুলত আৰু গধূলি ঘৰত এই দুবাৰ কৰা প্ৰাৰ্থনাই যে আমি নজনাকৈয়ে আমাৰ চৰিত্ৰ গঠনত কিমান সহায় কৰিছিল এতিয়াহে বুজি উঠিছো। Power of prayerৰ বিষয়ে এতিয়া বহুতো কিতাপত পঢ়িছো। সৰুতে নিজেই সেই কাম কৰি অহা বাবে জীৱনত প্ৰাৰ্থনাৰ সম্যক গুৰুত্ব উপলব্ধি কৰাত এতিয়া আনন্দবোধ কৰো। বৰ্তমান সময়ত দেখা যায় যদিও ইছলাম ধৰ্মী বা খ্ৰীষ্টান ধৰ্মীয়ে লোকসকলে নিজৰ প্ৰাৰ্থনাৰ গুৰুত্ব বজাই ৰাখিছে। সৰহসংখ্যক হিন্দু ধৰ্মী লোকেই প্ৰাৰ্থনাৰ গুৰুত্ব পাহৰি গৈছে। এতিয়া গাঁৱলৈ গ'লেও গধূলি সময়ত খুব কম ঘৰতহে প্ৰাৰ্থনা কৰা দেখা পাব। ঘৰত কৰা প্ৰাৰ্থনাই যিদৰে মানুহৰ মন পৰিষ্কাৰ কৰে, সমূহীয়া-ৰাজহুৱা প্ৰাৰ্থনাই মানুহৰ মাজত একতা আৰু সম্প্ৰীতিৰ ভাব গঢ়ি তোলাত সহায় কৰে। সমাজত একতা আৰু সম্প্ৰীতি বজাই ৰাখিবৰ বাবেই বোধহয় তাহানিৰ ধৰ্মগুৰুসকলে সমূহীয়া প্ৰাৰ্থনাৰ প্ৰচলন কৰিছিল। এতিয়াও সেয়ে সমাজত সংঘৰ্ষ বা সংঘাত হ'লে বা শান্তি-সম্প্ৰীতিৰ বাবে মানুহে সমূহীয়া প্ৰাৰ্থনা আয়োজন কৰে। সৰ্বধৰ্মীয় প্ৰাৰ্থনাৰ জৰিয়তে ধৰ্মীয়

সংঘাত প্ৰশমিত কৰাৰ বহুতো উদাহৰণ আমি সদায় দেখিয়েই আছো।

গৰমৰ বন্ধত আইতাই যিদৰে ৰামায়ণ আৰু মহাভাৰত পঢ়ে, ভাদ মাহ অহাৰ লগে লগে আইতাৰ গাত তত নাইকিয়া হয়। কাৰণ ভাদ মাহত সমূহীয়াভাৱে দিনত মহিলাসকলে আৰু ৰাতি পুৰুষসকলে নাম গায়। সমূহীয়া নাম আচলতে সমূহীয়া প্ৰাৰ্থনাহে। নামৰ শেষত প্ৰতিদিনেই আইতাইতৰ মাজত বিভিন্ন বিষয়ৰ সমস্যাৰ আলোচনা চলে আৰু অভিজ্ঞসকলে বিভিন্ন পৰামৰ্শও আগবঢ়াই। সেই আলোচনাৰ লগতে পৰচৰ্চাৰ এক অধ্যায় চলে বুলি আইতাইতক বহুতে সমালোচনাও কৰে। কিন্তু প্ৰত্যেক বস্ত্ৰৰে ভাল আৰু বেয়া দিশ দুয়োটাই থাকে। পজিটিভ আৰু নেগেটিভ ইমপেক্ট। কিন্তু সমূহীয়া প্ৰাৰ্থনাৰ সমাজত হোৱা পজিটিভ ইমপেক্টৰ তুলনাত নেগেটিভ ইমপেক্ট তেনেই সামান্য। বৰ্তমান সমাজৰ মানুহৰ স্বাৰ্থপৰতা আৰু দুৰ্নীতিৰ বিয়াগোম পাহাৰ কমেৱাত সামূহিক প্ৰাৰ্থনাসমূহে মানুহৰ মন পৰিষ্কাৰ কৰাত অৰিহণা যোগাব পাৰে।

আইতাইতৰ সামূহিক ভাদমহীয়া নামৰ পৰাই আমি এটা কথা আৰু শিকিছিলো যিটো নেকি এতিয়া মই প্ৰটকলৰ লগত তুলনা কৰি ভাল পাব। নামঘৰৰ বাহিৰত যদিও আইতাইতৰ মাজত সামাজিক পজিচন, ধনী-দুখীয়া লৈ উচ্চ-নীচ, ভেদভাব আছিল কিন্তু নামঘৰৰ ভিতৰত সেই সকলোবোৰ নিমিষতে নাইকিয়া হৈ গৈছিল। নামঘৰৰ ভিতৰত বয়স অনুসৰিহে স্থান নিৰ্ধাৰিত হৈছিল। সকলোতকৈ বৃদ্ধ আইতাগৰাকীয়ে সকলোতকৈ উচ্চ স্থান পাইছিল। বয়স আৰু অভিজ্ঞতাৰ মূল্য সকলোতকৈ ওপৰত। সকলোতকৈ

বয়সস্বৰ্গৰাকীক সকলোৱে আগভাগ দিয়াৰ লগতে সন্মানো দিয়ে। ইয়াৰ প্ৰভাৱ বাহিৰৰ চুবুৰীত, গাঁৱত আৰু সমাজতো পৰিছিল। সেই সময়ত সেয়ে আমি বৃদ্ধ বা বয়োজ্যেষ্ঠক সন্মান কৰিছিলো আৰু আদৰ কৰিছিলো। ইয়াৰ কাৰণ হ'ল এয়ে যে আইতাইতে আমাক আৰ্হি দেখুৱাইছিল। কোনোদিনেই এই বিষয়ে উপদেশ দিয়া নাছিল যে বয়োজ্যেষ্ঠ লোকক সন্মান দিব। আমাৰ মনৰ মাজত অৱচেতন ভাবেই এক মনোবৃত্তি গঢ়ি উঠিছিল যে এতিয়াও আমি বাছতে হওক বা আন ক'ৰাত হওক বৃদ্ধ ব্যক্তিক প্ৰথম সুযোগ দিওঁ। এতিয়া ভাবে আইতাইতৰ নামঘৰৰ ভিতৰৰ প্ৰটকল যদি চুবুৰীলৈ, গাঁৱলৈ, জিলালৈ তথা দেশলৈ ভালদৰে বিস্তাৰ হ'লহেঁতেন এতিয়া সঘনাই Senior Citizenৰ ওপৰত ঘটি থকা injustice আৰু অভদ্ৰ ব্যৱহাৰবোৰ দেখা নাপালোহেঁতেন। বৰ্তমানৰ আধুনিকতা আৰু অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থাৰ বাবে সামাজিক প্ৰটকল যিদৰে বিৱৰ্তন আৰু পৰিবৰ্তন হ'ল তাৰ ফলাফলো আমি নিতৌ দেখি আহিছো। সৰুৰে ডাঙৰক সন্মান নকৰে, ডাঙৰে সৰুক মৰম আৰু আদৰৰ চকুৰে নাচায়। মেনেজমেণ্ট শিক্ষাৰ এক প্ৰধান নীতি (principle) হ'ল আৰ্হিৰ দ্বাৰা আনক উদ্বুদ্ধ কৰা, উপদেশৰ দ্বাৰা নহয়। কিন্তু কিতাপত পঢ়ি এই কথা শিকিব নোৱাৰি। আৰ্হি আমি শিকিব লাগিব আমাৰ ককা-আইতাৰ পৰা, মাদেউতাৰ পৰা, পৰিয়ালৰ পৰা বয়োজ্যেষ্ঠ ব্যক্তিৰ পৰা। কেৱল নতুন প্ৰজন্মক দোষ দি আৰু সমালোচনা কৰি আৰু উপদেশ দি আমি ভাল নাগৰিক, ভাল মানুহ সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰো। সৰুৰে পৰা আমি আৰ্হিৰে গঢ়ি তুলিব লাগিব এক দৃঢ় ভেটি। ■

আগলৈ